

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МЕДИЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДУ «НАЦІОНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ СЕРЦЕВО-СУДИННОЇ ХІРУРГІЇ
ІМЕНІ М. М. АМОСОВА НАМН УКРАЇНИ»**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради

Протокол від «15» липня 2022 р. № 10

Уведено в дію

Наказ директора ДУ «НІССХ імені
М.М. Амосова НАМН України»
від «22» липня 2022 р. № 116

академік НАМН України, професор

В. В. Лазоришинець

ПОЛОЖЕННЯ

**ПРО ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЮ
БУЛІНГУ (ЦЬКУВАННЮ)
в ДУ «НІССХ імені М.М. Амосова НАМН України»**

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Це Положення щодо протидії булінгу (цькуванню) в ДУ «НІССХ імені М.М. Амосова НАМН України» (далі – Положення) є внутрішньо інститутським нормативно-правовим документом, що визначає мету та завдання діяльності щодо запобігання та протидії булінгу (цькуванню), основні поняття, механізм реагування та застосування засобів вихованого впливу на випадки булінгу (цькування) та розроблене у відповідності до документів, перелічених у Додатку 1.

1.2. **Основною метою** щодо протидії булінгу є психологічне, фізичне, економічне забезпечення та підвищення ефективності освітнього процесу в ДУ «НІССХ імені М.М. Амосова НАМН України» (далі – Інститут), формування негативного ставлення до булінгу, захист психологічного здоров'я і соціального благополуччя всіх учасників освітнього процесу, науково-педагогічних працівників та адміністративно-господарський персонал, та інші співробітники Інституту, вирішення конфліктних ситуацій, усунення потенційних ризиків та визначення шляхів протидії подальшому виникненню випадків булінгу в Інституті.

1.3. **Основними завданнями** діяльності щодо запобігання та протидії булінгу (цькуванню) в Інституті є:

- створення в Інституті безпечного середовища, вільного від будь-яких проявів насильства та дискримінації (фізична та психологічна безпека, гендерна, расова та соціальна рівність учасників освітнього процесу та позанавчальної діяльності);
- ознайомлення учасників освітнього процесу з поняттям «булінг», його видами та проявами;
- навчання конструктивним формам спілкування, поведінкових реакцій;
- визначення причин та наслідків булінгу (цькування) у разі виявлення його випадків, застосування різних засобів і методів виховного впливу на учасників конфлікту;
- підвищення рівня поінформованості, розуміння булінгу (цькування) як акту порушення прав людини, формування нетерпимого ставлення здобувачів освітніх послуг до будь-якого прояву насильницьких дій;
- навчання конструктивного спілкування, прийняття відмінностей та усвідомлення рівності серед всіх учасників освітнього процесу, формування навичок мирного вирішення конфліктних ситуацій та керування емоційними реакціями.

2. ОСНОВНІ ТЕРМІНИ, ПЕРЕЛІК ОЗНАК, ПРОЯВІВ ТА ФОРМ БУЛІНГУ (ЦЬКУВАННЯ) В ІНСТИТУТІ

2.1. Терміни, використані у даному Положенні, вживаються в наступних значеннях:

2.1.1. **Булінг (цькування)** – діяння (дії або бездіяльність) учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи та (або) такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого;

2.1.2. **Сторони булінгу (цькування)** – це безпосередні учасники випадку кривдник (булер), потерпілий (жертва булінгу), спостерігачі (за наявності);

2.1.3. **Конфлікт** – це зіткнення протилежно спрямованих, несумісних одна з одною потреб, інтересів, соціальних установок, планів тощо у свідомості окремої особи, яке виникає в міжособистісних взаємодіях окремих осіб чи груп;

2.1.4. **Кривдник (булер)** – учасник освітнього процесу, який вчиняє булінг (цькування) щодо іншого учасника освітнього процесу;

2.1.5. **Потерпілий (жертва булінгу)** – учасник освітнього процесу, щодо якого було вчинено булінг (цькування);

2.1.6. **Спостерігачі** – свідки та (або) безпосередні очевидці випадку булінгу (цькування);

2.1.7. **Наслідок булінгу (цькування)** – фізична, психологічна, матеріальна шкода, приниження, страх, тривога, підпорядкування потерпілого інтересам кривдника та/або соціальна ізоляція потерпілого.

2.2. **Ознаками булінгу (цькування)** є систематичне вчинення учасниками освітнього процесу діянь стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи та (або) такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, в тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, а саме:

- умисне позбавлення їжі, одягу, коштів, документів, іншого майна або можливості користуватися ними, перешкоджання в отриманні освітніх послуг, примушування до праці та інші правопорушення економічного характеру;

- словесні образи, погрози, у тому числі щодо третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи;

- будь-яка форма небажаної вербальної, невербальної чи фізичної поведінки сексуального характеру, зокрема принизливі погляди, жести, образливі рухи тіла, прізвиська, образи, жарти, погрози, поширення образливих чуток;

- будь-яка форма небажаної фізичної поведінки, зокрема ляпаси, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, завдання ударів;

- інші правопорушення насильницького характеру.

2.3. Прояви, які можуть бути підставами для підозри в наявності випадку булінгу (цькування) учасника освітнього процесу в Інституті:

- замкнутість, тривожність, страх або, навпаки, демонстрація повної відсутності страху, ризикована, зухвала поведінка;
- невірноважена поведінка;
- агресивність, напади люті, схильність до руйнації, нищення, насильства;
- різка зміна звичної поведінки;
- уповільнене мислення, знижена здатність до навчання;
- відлюдкуватість, уникнення спілкування;
- ізоляція, виключення з групи, небажання інших учасників освітнього процесу спілкуватися;
- занижена самооцінка, наявність почуття провини;
- поява швидкої втомлюваності, зниженої спроможності до концентрації уваги;
- демонстрація страху перед появою інших учасників освітнього процесу;
- схильність до пропуску навчальних занять;
- відмова відвідувати заняття з посиланням на погане самопочуття;
- депресивні стани;
- аутоагресія (самоушкодження);
- суїцидальні прояви;
- явні фізичні ушкодження та (або) ознаки поганого самопочуття (нудота, головний біль, кволість тощо);
- намагання приховати травми та обставини їх отримання;
- скарги на біль та (або) погане самопочуття;
- пошкодження чи зникнення особистих речей; вимагання особистих речей, їжі, грошей; жести, висловлювання, прізвиська, жарти, погрози, поширення чуток сексуального (інтимного) характеру або інших відомостей, які особа бажає зберегти в таємниці;
- наявність фото-, відео- та аудіоматеріалів фізичних або психологічних знущань, сексуального (інтимного) змісту;
- наявні пошкодження або зникнення майна та (або) особистих речей.

2.4 Форми булінгу (цькування):

2.4.1. Фізичне насильство – умисне штовхання, зачіпання, підніжки, удари, стусани, побої та інші дії, які завдають біль і тілесні ушкодження;

2.4.2. Психологічне насильство – форма насильства, що включає образи, поширення неправдивих чуток, ізоляція, ігнорування, бойкот, відмова від спілкування, погрози, маніпуляція, шантаж тощо;

2.4.3. Економічне насильство – форма насильства, що включає дрібні крадіжки, пошкодження або знищення особистих речей, вимагання грошей, їжі тощо;

2.4.4. Сексуальне насильство – форма насильства, що включає образливі

жести, висловлювання, прізвиська, жарти, погрози, поширення чуток, обмацування сексуального (інтимного) характеру, сексуальні домагання тощо;

2.4.5. **Кібербулінг – булінг (цькування)**, який вчиняється із застосуванням засобів електронних комунікацій (фото, відео і аудіо фіксація).

3. СФЕРА ЗАСТОСУВАННЯ

Дане Положення поширюється на усіх осіб, які перебувають з Інститутом в трудових чи інших договірних відносинах (наймані працівники, особи, які працюють за договором цивільно-правового характеру, сторони за іншими договорами з Інститутом, учасники освітнього процесу тощо), та які можуть безпосередньо взаємодіяти з уразливими особами при виконанні своїх трудових обов'язків чи в рамках виконання інших договорів з Інститутом.

4. СУБ'ЄКТИ ТА ПІДСТАВИ РЕАГУВАННЯ НА ВИПАДКИ БУЛІНУ (ЦЬКУВАННЯ)

4.1. Суб'єктами реагування у разі настання випадку булінгу (цькування) в Інституті (далі - суб'єкти реагування) є директор, заступник директора з лікувально-координаційної роботи, завідувачка науково-навчально відділу, комісії з розгляду та реагування на випадки булінгу (цькування), які затверджуються наказом директора Інституту.

Суб'єкти реагування на випадки булінгу (цькування) в Інституті діють в межах повноважень, передбачених законодавством та цим Положенням.

4.2. Підставою для реагування на випадки булінгу (цькування) є заява або повідомлення будь-якої особи, яка стала стороною булінгу (цькування) або підозрює про його вчинення стосовно здобувача освіти та (або) такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, або про який отримали достовірну інформацію.

Заява або повідомлення може бути спрямована директору Інституту або іншим суб'єктам реагування на випадки булінгу (цькування). Заява (повідомлення) приймається у письмовій формі, в тому числі із застосуванням засобів електронної комунікації.

4.3. Учасники освітнього процесу, у разі, якщо вони виявлять випадки булінг (цькування), зобов'язані:

- вжити невідкладних заходів для припинення небезпечного впливу;
- за потреби надати домедичну допомогу та викликати бригаду екстреної (швидкої) медичної допомоги для надання екстреної медичної допомоги;
- звернутись (за потреби) до територіальних органів (підрозділів) Національної поліції України;
- повідомити директора Інституту (інших суб'єктів реагування) та принаймні одного з батьків або інших законних представників здобувача освіти

особи, яка стала стороною булінгу (цькування).

4.4. Директор у разі отримання заяви або повідомлення про випадок булінгу (цькування):

- ініціює засідання комісії з розгляду випадку булінгу (цькування) (далі - комісія) не пізніше ніж упродовж трьох робочих днів з дня отримання заяви або повідомлення, здійснює контроль за виконанням рішень комісії;

- невідкладно у строк, що не перевищує однієї доби, повідомляє територіальний орган (підрозділ) Національної поліції України, принаймні одного з батьків або інших законних представників здобувача освіти, яка стала стороною булінгу (цькування).

5. СКЛАД КОМІСІЇ ТА ПОРЯДОК РЕАГУВАННЯ НА ВИПАДКИ БУЛІНГУ (ЦЬКУВАННЯ) В ІНСТИТУТІ

5.1. Діяльність комісії здійснюється на принципах законності, дотримання прав і свобод людини, неупередженості, конфіденційності, з дотриманням вимог Законів України «Про інформацію», «Про захист персональних даних».

5.2. Комісія виконує обов'язки на постійній основі. Зміни у складі комісії затверджуються відповідним наказом директора.

5.3. Формою роботи комісії є засідання. Засідання скликаються за потребою – у разі надходження заяв (повідомлень) про випадки булінгу (цькування). Дату, час і місце проведення засідання визначає голова комісії.

Засідання є правоможним у разі участі в ньому не менше двох третин її складу.

До складу комісії з розгляду випадків входять:

- голова комісії (заступник директора з лікувально-координаційної роботи);
- заступник голови комісії;
- секретар комісії;
- члени комісії (не менше 5 осіб).

До роботи комісії залучаються учасники освітнього процесу.

До участі в засіданні комісії за згодою залучаються батьки або інші законні представники здобувачів освіти сторін булінгу (цькування), а також можуть залучатися сторони булінгу (цькування).

Комісія у разі розгляду випадку булінгу (цькування):

- з'ясовує причини та наслідки випадку булінгу (цькування);
- вживає заходів для усунення причин булінгу (цькування);
- приймає рішення щодо застосування засобів виховного впливу на кривдника (булера);

- вирішує питання забезпечення психологічної підтримки та можливості захисту потерпілої сторони (жертви) від подальших випадків булінгу (цькування).

5.4. Голова комісії (заступник директора з лікувально-координаційної роботи) у разі отримання заяви (повідомлення) про випадок булінгу (цькування):

- скликає засідання комісії, очолює її роботу та головує на засіданнях;
- визначає перелік питань, що підлягають розгляду;
- визначає функціональні обов'язки членів комісії, може надавати доручення членам комісії в межах, передбачених законодавством та посадовими обов'язками;
- інформує особу, від якої поступила заява (повідомлення) про випадок булінгу (цькування) про порядок розгляду заяви (повідомлення) та рішення комісії;
- доводить до відома учасників освітнього процесу рішення комісії згідно з протоколом засідання та здійснює контроль за їхнім виконанням;
- у разі відсутності голови комісії, його обов'язки тимчасово виконує заступник голови комісії; у разі відсутності і голови і заступника комісії його обов'язки тимчасово виконує один із членів комісії;
- у разі неможливості заступником директора з лікувально-координаційної роботи очолювати роботу комісії на постійній основі, новий голова комісії призначається наказом директора.

5.5. Секретар комісії:

- забезпечує підготовку проведення засідань комісії та матеріалів, що підлягають розгляду на засіданнях комісії;
- повідомляє членів комісії, а також заявника та інших заінтересованих осіб про дату, час, місце проведення та порядок денний засідання;
- надає (надсилає) членам комісії та зазначеним особам необхідні матеріали в електронному або паперовому вигляді;
- веде протокол засідань комісії;
- здійснює підготовку документації щодо рішень комісії (проекти рішення, відповіді на запити, листи тощо), які стосуються конкретного випадку булінгу (цькування);
- у разі відсутності секретаря комісії його обов'язки виконує один із членів комісії, який обирається колегіально на засіданні комісії за поданням голови або заступника голови комісії.

5.6. Члени комісії:

- знайомляться з матеріалами, що стосуються випадку булінгу (цькування), мають право брати участь у їх перевірці;
- особисто беруть участь у роботі комісії та виконують доручення голови комісії (якщо такі є) в межах, передбачених законодавством та посадовими обов'язками;
- зобов'язуються не розголошувати стороннім особам відомості, що стали йому відомі у зв'язку з участю у роботі комісії, і не використовувати їх у своїх інтересах або інтересах третіх осіб;
- мають право подавати пропозиції щодо порядку денного засідання комісії, а також висловлювати власну думку (усно або письмово) з питань, що розглядаються;

- беруть участь у голосуванні та прийнятті рішень комісії.

5.7. Завдання комісії:

- збір інформації щодо обставин випадку булінгу (цькування), у тому числі пояснень сторін булінгу (цькування), батьків або інших законних представників здобувачів освітнього процесу сторін булінгу (цькування), висновків психолога (за наявності), експертних висновків (за наявності), інформації, збереженої на технічних засобах чи засобах електронної комунікації (Інтернет, соціальні мережі, повідомлення тощо), а також іншої інформації, яка має значення для об'єктивного розгляду заяви;

- розгляд та аналіз зібраних матеріалів, прийняття рішення про наявність/відсутність обставин, що обґрунтовують інформацію, зазначену у заяві.

У разі прийняття рішення про наявність обставин, що обґрунтовують інформацію, зазначену у заяві, тобто, підтверджують випадок булінгу (цькування), комісія здійснює:

- оцінку потреб сторін булінгу (цькування) в отриманні соціальних та психолого-педагогічних послуг та забезпечення таких послуг;

- визначення причини булінгу (цькування) та необхідних заходів для усунення таких причин;

- визначення заходів виховного впливу щодо сторін булінгу (цькування) у спільноті, де стався випадок булінгу (цькування);

- надання рекомендацій для науково-педагогічних (педагогічних) працівників Інституту щодо доцільних методів здійснення освітнього процесу та інших заходів із здобувачами освіти, їхніми батьками або іншими законними представниками;

- надання рекомендацій для батьків або інших законних представників здобувача освіти, який стала стороною булінгу (цькування).

5.8. Рішення з питань, що розглядаються на засіданні комісії, приймаються шляхом відкритого голосування більшістю голосів від затвердженого складу комісії. У разі рівного розподілу голосів голос голови комісії є вирішальним.

5.9. Строк розгляду комісією заяви або повідомлення про випадок булінгу (цькування) в Інституті та виконання нею своїх завдань не має перевищувати десяти робочих днів із дня отримання заяви або повідомлення директором.

6. ОСНОВНІ ЗАХОДИ, СПРЯМОВАНІ НА ПРОТИДІЮ БУЛІНГУ (ЦЬКУВАННЮ)

6.1. Діяльність щодо запобігання та протидії булінгу (цькуванню) в Інституті ґрунтується на принципах недискримінації та рівності, партнерства та підтримки, особистісно-орієнтованого підходу до кожного учасника освітнього процесу, розвитку соціального та емоційного інтелекту учасників освітнього процесу та здійснюється систематично в процесі освітнього процесу.

6.2. Заходи виховного впливу спрямовані на реалізацію завдань діяльності

щодо запобігання та протидії булінгу (цькуванню) та відображаються в плані заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в Інституті.

6.3. Заплановані заходи можуть відбуватись у формі зустрічей, бесід, консультацій, лекцій, круглих столів, тренінгів, тематичних заходів, конкурсів, спільних переглядів та обговорень тематичних відеосюжетів, літературних творів, матеріалів ЗМІ, особистого досвіду, запрошення гостей, у формі рольових ігор та інших організаційних формах.

6.4. З метою створення безпечного середовища в Інституті, до заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню), необхідно включати:

- забезпечення роботи постів охорони, відеоспостереження за місцями загального користування тощо;
- організацію безпечного користування мережею Інтернет під час освітнього процесу;
- контроль за використанням засобів електронних комунікацій здобувачами освіти під час освітнього процесу;
- розвитку соціального та емоційного інтелекту учасників освітнього процесу, зокрема: розуміння та сприйняття цінності прав та свобод людини, принципів рівності та недискримінації, вміння відстоювати свої права та поважати права інших; виховання толерантності, соціальної справедливості, доброчесності, вміння втілювати їх у власні моделі поведінки; формування здатності попереджувати та розв'язувати конфлікти ненасильницьким шляхом тощо.

7. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ОСІБ, ПРИЧЕТНИХ ДО БУЛІНГУ (ЦЬКУВАННЯ).

Відповідно до статті 173-4 Кодексу України про адміністративні правопорушення, булінг (цькування), тобто діяння учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи або такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого, - тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від двадцяти до сорока годин.

Діяння, передбачене частиною першою цієї статті, вчинене групою осіб або повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення, - тягне за собою накладення штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин.

Діяння, передбачене частиною першою цієї статті, вчинене малолітніми або неповнолітніми особами віком від чотирнадцяти до шістнадцяти років, -

тягне за собою накладення штрафу на батьків або осіб, які їх замінюють, від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від двадцяти до сорока годин.

Діяння, передбачене частиною другою цієї статті, вчинене малолітньою або неповнолітньою особою віком від чотирнадцяти до шістнадцяти років, - тягне за собою накладення штрафу на батьків або осіб, які їх замінюють, від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин.

Неповідомлення керівником закладу освіти уповноваженим підрозділам органів Національної поліції України про випадки булінгу (цькування) учасника освітнього процесу - тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк до одного місяця з відрахуванням до двадцяти процентів заробітку.

Окрім цього, якщо потерпілій особі від булінгу (цькування) завдано матеріальної шкоди та/або різного ступеня тілесні ушкодження, винна особа буде додатково притягнена до цивільної та/або кримінальної відповідальності.

8. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

8.1. Дане Положення затверджується рішенням вченої ради Інституту та вводиться в дію наказом директора з наступного дня після його затвердження.

8.2. Зміни та доповнення до даного Положення затверджуються наказом директора.

8.3. Контроль за виконанням вимог даного Положення несуть посадові особи Інституту у відповідності до їх функціональних обов'язків.

8.4. Дія Положення скасовується рішенням вченої ради.

Головний радник з питань запобігання
та виявлення корупції

Петро ЮРЧЕНКО

Заступник директора
з лікувально-координаційної роботи,
член кор. НАМН України

Костянтин РУДЕНКО

Завідувачка
науково-навчального відділу

Вікторія КОРДОНЕЦЬ

- Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод;
- Конвенція про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти;
- Конвенція ООН про права дитини (ратифіковано 27 лютого 1991 року);
- Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (ратифіковано 20 червня 2012 року);
- Закон України «Про освіту»;
- Закон України «Про вищу освіту»;
- Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні»;
- Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)»;
- Кодекс України про адміністративні правопорушення;
- «Ліцензійні умови впровадження освітньої діяльності», що затверджені Кабінетом Міністрів України;
- наказ Міністерства освіти і науки України «Деякі питання реагування на випадки булінгу (цькування) та застосування заходів виховного впливу в закладах освіти» від 28.12.2019 р. № 1646;
- наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в закладах освіти» від 26.02.2020 р. № 293;
- спільний наказ Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, Міністерства внутрішніх справ України від 7 вересня 2009 року № 3131/386 «Про затвердження Інструкції щодо порядку взаємодії структурних підрозділів, відповідальних за реалізацію державної політики щодо попередження насильства в сім'ї, служб у справах дітей, центрі соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів із попередження насильства в сім'ї»;
- Лист Міністерства освіти і науки України від 18 травня 2018 року № 1/11-5480 «Методичні рекомендації щодо запобігання та протидії насильству».